Audio file

jakso1_podcast_Soppi_Helle_Leinonen.mp3

Transcript

Nina Hjelt

Kuuntelet podcastia nimeltä Paremman maailman tekijät – mitä minä voin tehdä? Podcast antaa äänen ihmisille, jotka omalla esimerkillään toimivat paremman maailman puolesta. Kuulemme erilaisten asiantuntijoiden ja aktivistien ajatuksia omasta vaikuttamistyöstään ja sen merkityksestä. Tässä jaksossa tapaat muusikko Sami Helteen ja kuvataiteilija Jani Leinosen, jotka keskustelevat kanssani taiteesta vaikuttamisen kanavana. Minä olen Nina Hjelt, ja podcastin tuottaa Kvs-säätiön Tiedekeskus Soppi. Näyttelymme Kitkaa ja liikettä esittelee, miten kansalaistoiminta ja rohkeat kansalaiset ovat vaikuttaneet yhteiskuntamme kehitykseen. Kvs-säätiö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Tervetuloa keskustelemaan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta taiteen avulla Sami Helle ja Jani Leinonen. Heti alkuun suora kysymys teille molemmille. Eli Jani, sä oot kuvataiteilijana tullut tunnetuksi sun kantaa ottavasta taiteesta ja erityisesti näistä sun kapitalismi- ja kulutuskriittisistä teoksista. Monet muistaa erityisesti Ronald McDonaldin sieppausdraaman ja Kiasman tottelemattomuuskoulun. Ihan tiiviisti näin alkuun, minkä puolesta sä otat kantaa ja minkä takia?

Jani Leinonen

No siis ehdottomasti paremman maailman puolesta otan kantaa. En mä tiedä, tietenkin siinä on hirveästi nyansseja. On sata erilaista taistelua koko ajan, on ihmisoikeudet ja on ympäristöliike ja on taisteluja, niin en mä tiedä. Mä yleisesti ottaen haluan osallistua kaikkeen, mikä vaan parantaa sitä maailmaa kaikille, eikä vain harvoille.

Nina Hjelt

Kiitos. Sami, sä oot muusikko, sä oot tullut suuren yleisön suosikiksi Pertti Kurikan Nimipäivät -yhtyeessä, ja tällä hetkellä sä edistät outsidertaidetta tuotantotalo Pertin Valinnassa. Sä oot myös erityisryhmien oikeuksien vahva puolustaja. Minkä puolesta sä haluat ottaa kantaa ja minkä takia?

Sami Helle

Mä haluan ottaa kantaa, että tämä maailma olisi parempi kaikille, että kaikki olisi oikeasti tasa-arvoisia, eikä ruvettaisi, varsinkin taiteen puolella, että kaikki taiteilijat olisivat jollain tavalla tasa-arvoisia. Että saataisiin, että me päästäisiin enemmän esille ja kunnioitettaisiin meitä kanssa.

Nina Hjelt

Tosi hienoa. Mä kuulen teidän molempien vastauksista, että teillä on tämmöisiä aika laajoja isoja teemoja: tasa-arvoa, ihmisoikeuksia. Jos te ajattelette nyt tämänhetkistä yhteiskunnallista ilmapiiriä: meillä on leikattu kulttuurin ja kansalaistoiminnan rahoituksesta, niiden toimintaa ehkä laajemmin kyseenalaistetaan julkisessa keskustelussa. Miten te näette tämänhetkisen tilanteen ja yhteiskunnallisen ilmapiirin?

Sami Helle

Mä näen tämän ilmapiirin todella vääränä. Kun leikataan, niin tuntuu siltä, että ei arvosteta ihmisiä, kun leikataan. Mun mielestä ainut, mikä on semmoinen tällä hetkellä, joka tuo iloa ihmisille, on kulttuuri. Niin miksi pitää sitäkin nyt heikentää, ettei olisi ihmisillä minkäänlaista iloa. Koko ajan vaan tehdään kaikki sen eteen, että on tätä suomalaista kurjuutta ja semmoista, että ihmiset ei voi hyvin.

Nina Hjelt

Näette leikkausten aiheuttavan pahoinvointia tällä hetkellä. Mites Jani, minkälaisia ajatuksia herättää?

Jani Leinonen

No siis mä komppaan Samia tosi vahvasti tässä. Kulttuurialan ihmiset on muutenkin ollut niin huonossa tilanteessa, niin kyllä meitä painetaan entistä enemmän ahdinkoon. Ja kyllähän sen näkee tosi vahvasti ympärillä, että ihmiset voi tosi huonosti. Ja se on aika vaikea kenen tahansa, ei vain taiteilijoiden, olla luovia ja keksiä ratkaisuja, tehdä asioita paremmin ja kivemmin tai parantaa maailmaa, kun raha on niin kortilla, että hädin tuskin pystyy selviytymään. Ja sitä on tutkittukin aika paljon, että köyhyys tyhmentää ihmisiä, koska se täyttää sun aivot niillä huolilla ja niillä vaikeuksilla niin pahasti, että ikään kuin meidän luovuuskyky ja ratkaisukyky huononee tosi paljon. Mutta ainoa tai siis se hyvä puoli, minkä mä näen tässä on se, että aika moni on tosi vihaisia. Ja eilen esimerkiksi taisi olla otsikoissa tutkimus, että suurin osa suomalaisista, ihan valtava osa suomalaisista haluaa vaihtaa tämän hallituksen esimerkiksi toiseen, tai että kukaan ei halua enää tätä hallitusta. Niin kyllä se näkyy vähän joka paikassa, että aika harvoin löytää ainakaan mun aika laajastakin ystäväpiiristä tai tuttupiiristä ihmisiä, jotka haluaisi tätä. Ja ihmiset kyllä haluaa työskennellä sen eteen, että meidän päättäjät olisivat vähän toisenlaisia ja tekisivät

toisenlaisia päätöksiä. Niin kyllä mä jotenkin uskon ja ehkä en tiedä, usko ja toivo voi olla sama asia välillä, että ihmiset kyllä nyt taistelee vastaan myös aika vahvasti. Niin Suomi tulee muuttumaan.

Nina Hjelt

Joo, todella mielenkiintoisia nostoja teiltä molemmilta. Minkä asian te haluaisitte sitten muuttuvan ja miten pitäisi sen muutoksen nyt tapahtua tässä ajassa? Toitte esiin, että ihmiset on tyytymättömiä. Miten sitä asiaa voitaisiin lähteä purkamaan?

Sami Helle

No ainakin mun mielestä pitäisi antaa niille toivoa, että ihmiselle pitäisi antaa toivoa paremmasta. Että pitäisi ihan oikeasti muuttaa se, että ihmiset saavat työtä. Muuttaa se, että ihmiset pääsee taiteeseen enemmän. Muuttaa niin, ettei hinnat nousisi hirveästi. Että aika paljon, mitä mä olen huomannut, että konsertihinnat nousee, elokuvan hinnat nousee ja kaikki tämä, mitä me tarvitaan. Niin jos se tarve otetaan pois, niin en mä tiedä, mitä tälle ihmiskunnalle tapahtuu.

Nina Hjelt

Eli ihmiset tarvitsee näitä perusasioita: työtä, toimeentuloa ja taidetta, kulttuuria.

Jani Leinonen

Ehdottomasti. Olen samaa mieltä. Ja jotenkin se, mikä minulla on ehkä tässä viime aikoina iskenyt sydämeen pahasti, on se, että meillä on niin vahvasti oikeistolainen hallitus ja päättäjät tekee aika äärioikeistolaisiakin päätöksiä, jotka siis syrjii heikko-osaisia ja jotka on rasistisia ja iskee juuri niihin ihmisiin, joihin ei pitäisi iskeä, joilla on muutenkin vaikeata. Niin jotenkin se tendenssi on kauhea, että varsinkin puheen tasolla päättäjät tällä hetkellä yrittää normalisoida aivan kauheita asioita, vaikka rasismia koko ajan pienillä jutuilla normalisoidaan ja ikään kuin puhutaan ikään kuin se olisi normaalia tai just vammaisten oikeuksien leikkauksista ja syrjinnästä ja ikään kuin tuloerojen kasvu on normaalia. Taisi olla eilen vai toissa päivänä oli kanssa lehdissä, kun kokoomuspoliitikot sanoivat, että tämä on ihan tavallista, koska aikaisemmin ei oikeastaan olla ehkä sanottu ääneen tai uskallettu sanoa ääneen niin ikäviä asioita kuin tällä hetkellä uskalletaan. Niin musta tuntuu, että yksi meidän tärkeistä tehtävistä on just sanoa myös ei, että tämä ei nyt oo ok normalisoida näitä asioita niin, että ne ei normalisoituisi. Että me ikään kuin vastustettaisiin joka paikassa niitä normalisointiyrityksiä.

Nina Hjelt

Sä sanoit, että pitää uskaltaa ottaa kantaa ja rohkeasti vastustaa sitten, kun kuullaan sellaista ihmisvastaista puhetta normalisoitavan. Teille molemmille taide on tämä ensisijainen toimintamuoto ja kannan ottamisen väylä. Minkälainen väylä tämä on? Minkälaisen väylän taide voi tarjota? Mitä se antaa tähän keskusteluun?

Sami Helle

Ainakin tämä vuosi, mikä meillä oli tässä OAF:ssa, oli toivo. Ja toivo on todella semmoinen, mitä mun mielestä pitäisi nyt aika paljonkin laittaa ulos ihmisille, että eri tavoin, että tässä yhteiskunnassa: ettei ole oikein, että kaikki on rasisteja, ettei ole oikein, että meitä poljetaan, ettei ole oikein kaikki tämä negatiivinen. Niin kyllä sitä toivoa on, jos sitä osaa tuoda ulos niillä oikeilla työkaluilla.

Nina Hjelt

Voiko tämä taide ja kulttuuri olla sitten tämmöinen toivoa lisäävä voima?

Sami Helle

Kyllä voi. Se on huomattu ainakin tässä, kun mä oon OAF-aikana ollut, niin kyllä sitä toivoa on, jos sitä vaan osaa näyttää. Ja pienet teot on tärkeitä. Että se yhdessäolo, se semmoinen, että pidetään toisista huolta, sanotaan vaikkapa hyvää päivää, ja sitten sanoo, että sä oot hyvä.

Nina Hjelt

Kyllä. Teillä Outsider Art Festivalilla tuodaan taiteilijoita hyvin monenlaisista taustoista. Semmoinen inklusiivinen toimintatapa. Ja korostat tätä tämmöistä yhteen tulemisen ja positiivisen kohtaamisen merkitystä. Se varmaan parhaillaan näkyy tämmöisessä taidefestivaalissa. Mitä Jani ajattelet taiteen voimasta? Onko toivo se tehtävä vai onko enemmän mielenosoittaminen se tehtävä vai minkälaisia mahdollisuuksia taiteella on toimia ja tehdä muutosta, saada ihmisiä mukaan muutokseen?

Jani Leinonen

No siis varmaan aika vahva tehtävä on taiteella saada ihmisiä mukaan muutokseen. Mutta minusta tuntuu, että se toivo pitää sisällään myös sen, että ihmiset uskoo siihen, että niillä on vaikutusmahdollisuuksia, että ne uskaltaa lähteä mukaan, ja että ei se ole pelkästään. Tavallaanhan se on siis valtaapitävien etu, että meille sanotaan vaan, että me voidaan vaan kerran neljässä vuodessa äänestää eduskuntavaaleissa tai kuntavaaleissa tai presidentinvaaleissa, joita on siis aika vähän loppujen lopuksi. Mutta näinhän se ei ole, vaan me voidaan tehdä just niin kuin Sami sanoi, pieniä tekoja joka päivä ja voidaan tehdä isojakin tekoja joka päivä ja lähteä mukaan järjestöihin tai perustaa omia kampanjoita.

Ehkä taide on mulle ehkä, vaikka mä aika paljon teen voi sanoa poliittista taidetta tai kapinallista taidetta tai. No en mä tiedä, ehkä mä oon vaan ajanut tietynlaisia arvoja usein taiteella. Mutta taide on taas mulle ehkä sellainen vähän monimutkaisempi paikka, että mä en ehkä halua aina, että se. Mä haluan, että se on silleen ehkä vähän fiksumpaa ja luovempaa se ongelmanratkaisu. Ja sen näkökulman ottaminen, että se ei välttämättä ole niin suoraa poliittista puhetta kuin tällaisessa haastattelussa esimerkiksi, missä kertoo mielipiteitään. Mutta silti se jotenkin ehkä inspiroisi ihmisiä tekemään asioita. Ja puhuit tottelemattomuuskoulusta aikaisemmin, niin sehän toimi tavallaan myös tällaisena kouluna, joka opetti ja kannusti ihmisiä aktivoitumaan yhteiskunnallisesti. Ja siellä oli opettajia, jotka piti kursseja, joissa annettiin keinoja, miten maailmaa voi muuttaa. Niin ehkä mun mielestä parhaimmillaan. No, en mä tiedä, taiteella voi olla miljoona eri tavoitetta, ja mullakin ehkä 90 prosenttia teoksista ei ole niin poliittisia, mutta ne voi olla runollisempia ja puhua joistain muista aiheista. Mutta kyllä siellä on silti se, ihan sama, mitä se on, niin kyllä tarkoitus on herättää tunteita ja viedä ihmisiä eteenpäin.

Nina Hjelt

Mä haluaisin pikkuisen vielä kuulla teiltä molemmilta niistä, jotain jo nostittekin, minkälaisten asioiden puolesta toimitte ja mitkä on teille tärkeitä. Mutta onko tässä hetkessä jotain sellaista, mitä te haluatte nyt just muuttuvan? Jotain konkreettista, mikä teitä tällä hetkellä mietityttää tai jurppii?

Sami Helle

Mua jurppii suoranaisesti se, että jos on heikko, vaikka vammainen tai vanhus tai maahanmuuttaja tai kuka vaan, joka on semmoisessa tilanteessa, heikossa tilanteessa, niin sitten hallitus ottaa vaikka vammaispoliittisen tämän meidän vammaispoliittisen ulos ja rupeaa tekemään siihen muutoksia, jotka vielä enemmän heikentää ihmisten arkea ja ihmisten Suomea. Niin se on semmoinen, joka mua oikein joka päivä, kun mä mietin sitä välillä, niin se tympii mua. Mä en tykkää siitä, että sitten jos on ihminen jo tavallaan semmoisessa asemassa, että vaikka esimerkiksi me vammaiset, niin me synnytään tähän maailmaan. Ja se, kun me meillä on se vamma, niin se ei ole meidän vika, että me ollaan saatu se. No sitten vanhus tarvitsee hirveän paljon apua silloin, kun hän on tehnyt koko sen elämän yhteiskunnan eteen, niin sitten se ei saakaan sitä hoitoa.

Nina Hjelt

Meillä on paljon ryhmiä, joiden asema on heikentynyt tässä viime aikoina. Ja tosiaan näet, että pitäisi olla mahdollisempaa ja saavutettavampaa yhteiskuntaa sitten kaikille. Minkälaisia Janilla on?

Jani Leinonen

No siis tunnen Samin, hyvin samanlaisia tunteita, että miksi pitää ikään kuin kiusaa pienempää koko ajan. Mun mielestä se on, että ne kenellä on valtaa, niin nyt kyllä näyttää pahimman puolensa niitä kohtaan, kenellä ei ole valtaa. Ja se korpeaa kyllä tosi paljon. Ja sitten on tietenkin myös tämä ympäristöromahdus, joka vaikuttaa kaikkiin ja mitä tällä hetkellä hallitus ei tee mitään, päinvastoin oikeastaan purkaa vaan kaikkia edistysaskelia. Ja mun mielestä iso, nämä ehkä kaikki liittyy jotenkin fasismin nousuun ja äärioikeistolaisuuden nousuun, ja sen normalisointi on kolmas teema. Mutta mä jotenkin pohdin näitä. Meillä on tällä viikolla todennäköisesti syntymässä lapsi, niin mä mietin sen oman lapsen kasvattamisen kautta myös, että tämä maailma on niin kauhea ympärillä, että se on myös pelottavaa tuoda lapsi sellaiseen maailmaan. Mutta miten pystyisi itse kasvattaa empaattisen ja solidaarisen lapsen tällaisessa ympäristössä. Nehän on sellaisia pieniä tekoja sun arjessa sitten, jos sä aloitat vauvasta lähtien ja miten sä voit saada hänestä hyvän itsetuntoisen nuoren ja aikuisen, jolla ei ole tarve sortaa ja kiusaa muita, vaan että se haluaa mieluumminkin puolustaa niitä ja haluaa astua eteen, kun näkee epäreiluutta ja tällaista. Mutta se on ympäristön kasvatus ja kuinka paljon ympäristö ja sen kaverit tulee vaikuttaa versus se, että mitä vanhemmat voi antaa. Tässä on ihan hirveästi tulevana vanhempana ajateltavaa myös näiden meidän tulevaisuutta katsoen. Niin vähän jännittää kyllä, mutta suhtaudun positiivisesti.

Nina Hjelt

Joo, siis onneksi olkoon tästä ihanasta perheuutisesta ja niinhän se kaikista konkreettisimmin tulevaisuus on lapsissa. Elikkä se on sitä arjen tulevaisuustyötä kyllä vahvasti, mitä pääset nyt tekemään. Onnea siihen työhön.

Jani Leinonen

Suurin kampanja ikinä elämässäni taideprojekti.

Nina Hjelt

Meidän pitäisi varmaan omistaa yksi jakso vanhemmille tästä maailman muuttamisesta. Mutta tosiaankin, tässä on ollut tosi hyvää keskustelua. Näette paljon tällaista aika ajankohtaista kehitystä siinä yhteiskunnallisessa ilmapiirissä ja saavutettavuuden ja perusoikeuksienkin heikentymistä. Toisaalta näette, että ihmiset on vihaisia ja toivoa on. Haluaisitteko te loppuun vielä pikkasen puhua siitä, että miten te toivoisitte nyt ihmisiltä: mitä heidän pitäisi ymmärtää ja mitä heidän pitäisi tehdä?

Sami Helle

Ainakin toivoisin, että muutoksia olisi se, että ymmärrettäisiin oikeasti, että mikä se on se haitta, mitä nyt meidän hallitus tekee. Joka koko ajan polkee meitä. Ja mitä tässä tapahtuu sitten, mä mietin nyt kun me ollaan tässä, mitä sitten vaikkapa viiden vuoden päästä? Mikä on tämä, katsotaan kauemmaksi, kun ruvetaan miettimään näin, että nyt kun tämä hallitus tekee nämä kaikki tyhmyydet, niin minkälainen työsarka tulee olemaan seuraaville hallituksille? Ja miten ne saa sitten tämän laivan kääntymään taas sinne oikeaan suuntaan? Tuossa viime hallitus teki aika paljon hyviä juttuja, ollaan tehty näitä. Se sai vähän niin kuin tämä meidän yhteiskunnan johonkin hyvään suuntaan. Niin sitten tulee tämmöiset, jotka pilaa kaiken. Niin mä oon ruvennut miettimään, että mäkin olen vähän päälle viisikymppinen ihminen itse, niin mitä sitten, kun mä oon eläkeiässä siinä kuusikymppisenä ja tulevaisuudessa, mitä sitten ihmiset, niin sellainen tulevaisuus ihmisillä tulee oikeasti olemaan. Ja sitten mä oon miettinyt nyt, että mikä tulee olemaan kulttuurin rooli sitten tässä muutoksessa. Eli mihin suuntaan tämä meidän yhteiskunta tässä oikeasti tulee muuttumaan, niin se on aika mielenkiintoista. Ja toivon vaan, että ihmiset käyttää toivoa työkaluna.

Nina Hjelt

Katse kauemmaksi ja toiveikas mieli. Mites Jani?

Jani Leinonen

No joo, siis toi on hieno, noi oli hienoja kysymyksiä, mitä Sami esitti, koska mulla on vähän sama fiilis, että me jotenkin, tämä on tällainen dystopiainen maailma tällä hetkellä. Kaikki puhuu vaan pahoista asioista, koska sellaisia tapahtuu tällä hetkellä. Mutta mun mielestä me ei oikein uskalleta unelmoida, mikä tarkoittaa oikeastaan sitä, että me suunnitellaan tulevaa, että minkälainen olisi sellainen täydellinen utopia. Utopiahan siis ei ole tarkoitus, että se on mahdoton maailma, vaan utopistit ajatteli vaan tosi pitkälle tulevaisuuteen, että mitä kaikkea mahdollista me pystyttäisiin saavuttaa ihmiskuntana. Niin mun mielestä se olisi tosi tärkeää, että me myös poliittisesti uskallettaisiin suunnitella utopioita tai parempia järjestelmiä ja aika radikaalejakin muutoksia tällaiseen järjestelmään, joka nyt ei selkeästi toimi kauhean hyvin ja aiheuttaa just ympäristökatastrofeja ja eriarvoisuuden kasvua ja globaalisti valtavia tuloerojen kasvua. Just oli mun mielestä pari viikkoa sitten tai kuukausi sitten mä luin jonkun uutisen, että globaalisti tuloerot on tällä hetkellä isommat kun oli Ranskan vallankumouksen aikana. Niin se on ihan isokin syy olla vihainen. Mutta että mietittäisiin just niin kuin Sami sanoi, että minkälainen ihana maailma me voitaisiin saavuttaa ja ei pelkästään vaan äänestettäisi ihmisiä, jotka sitten eduskunnassa päättää tulevaisuudesta vaan lähdettäisiin itse tekemään, ihan sama millä tavalla, vaikka piirtämällä ja maalaamalla tai tekemällä punkbiisejä tai perustamalla ryhmiä ja juttelemalla ihmisille niistä asioista. Ja musta tuntuu, että pelkästään se keskustelu

toisten ihmisten kanssa toimii niin kuin terapiana, että se sun viha purkautuu ja sä pystyt suuntaamaan sen positiivisiin maaleihin. Niin että ihmiset tajuisi, että meillä on tosi paljon vaikutusmahdollisuuksia ja pystymme tekemään hienon maailman tulevaisuudessa.

Nina Hjelt

Kiitos Sami ja Jani teidän kiinnostavasta keskustelusta ja näkemyksien jakamisesta. Kiitos myös sinulle, kun kuuntelit podcastiamme Paremman maailman tekijät – mitä minä voin tehdä? Podcastin tuottaa Kvs-säätiön Tiedekeskus Soppi, jonka näyttely Kitkaa ja liikettä kertoo kansalaistoiminnan ja rohkeiden kansalaisten vaikutuksesta yhteiskuntamme kehitykseen. Joko sinä sait idean, mitä itse voisit tehdä paremman maailman eteen?